

5. Glebov G. I., Milaeva O. V. *Sovremennyye mezhdunarodnyie otnosheniya: ucheb.posobie.* Penza: Izd-vo Penz.gos. un-ta, 2010. 98 s
6. Pron S. V. *SShA ta Yaponiia v ATR (50–90-ti rr. KhKh st.).* Mykolaiv: Vyd-vo MDHU im. Petra Mohyly, 2003. 244 s.
7. Tolstokulakov I. A. (otv. red.). *Rossiya i Koreya v menyayuschemsya mirovom poriyadke. VI mezhdunarodnaya koreevedcheskaya konferentsiya. 17–18 maya 2017 g.* Vladivostok: Izd-vo Dalnevostochnogo federalnogo un-ta, 2017. 200 s.
8. Zaharova L. V. *Sotrudnichestvo Rossii s gosudarstvami Vostochnoy Azii.* Moskva: In-t Dalnego Vostoka RAN, 2015. 178 s.
9. Fedorova V. V., Lihareva O. A. *Problema ob'edineniya dvuh koreyskikh gosudarstv: prognozyi i alternativnyie puti resheniya v otechestvennoy nauchnoy pechati 2000–2013 gg.* XII Studencheskaya mezhdunarodnaya zaochnaya nauchno-prakticheskaya konferentsiya «Molodezhnyiy nauchnyiy forum: obschestvennyie i ekonomicheskie nauki». Sektsiya: istoriya. Moskva, 2014. Vyip. 5. S. 123–129.
10. Kuznetsov D. V. *Problema nerasprostraneniya OUM i obschestvennoe mnenie. Yadernaya programma Severnoy Korei.* Blagoveschensk: Izd-vo BGPU, 2009. 178 s.
11. Vanin Yu. V. *Sovetskiy Soyuz i Severnaya Koreya, 1945–1948 / In-t vostokovedeniya RAN.* Moskva: IV RAN, 2016. 225 s.
12. Hazanov A. M. *Novyy vzglyad na modernizatsiyu stran Vostoka. Aziya i Afrika segodnya.* 2017. # 6. S. 76–77.
13. Zhebin A. Z. (otv. red.). *Rossiya i Koreya v menyayuschemsya mire.* Moskva: In-t Dalnego Vostoka RAN, 2014. 292 s.
14. Republic of Botswana, Ministry of Foreign Affairs and International Cooperation, «Botswana Cuts Ties with North Korea», February 20, 2014. URL: <http://www.gov.bw/en/Ministries--Authorities/Ministries/Ministry-of-Foreign-Affairs-and-InternationalCooperation/News/BOTSWANA-CUT-TIES-WITH-NORTH-KOREA>.

Матеріал надійшов до редакції 18.06.2019 р.

УДК 327(73:55) «196/197»

Сергій Ніколаєв,

кандидат технічних наук, доцент кафедри міжнародної інформації,

Національний університет «Львівська політехніка»,

79013, м. Львів, вул. Степана Бандери, 12

<https://orcid.org/0000-0001-8536-8725>

serhii.m.nikolaiev@lpnu.ua

Христина Юськів,

асистент кафедри міжнародної інформації,

Національний університет «Львівська політехніка»,

79013, м. Львів, вул. Степана Бандери, 12

<https://orcid.org/0000-0003-0209-2386>

khrystyna.v.yuskiv@lpnu.ua

Олександр Величко,
студент 5 курсу
кафедри міжнародної інформації,
Національний університет «Львівська політехніка»,
79013, м. Львів, вул. Степана Бандери, 12
<https://orcid.org/0000-0001-6108-5691>
bj.cat10@gmail.com

ОГЛЯД КОНФЛІКТІВ МІЖ ІРАНОМ ТА ІРАКОМ

Період 70–90-х років характеризується суттєвою трансформацією регіональної системи міжнародних відносин, що впливала на проблему убезпечення Перської затоки. Ірано-іракський конфлікт виник унаслідок тривалих суперечок із прикордонних питань, а також у результаті розбіжностей політичного, національного та релігійного характеру. Він пов'язаний із внутрішньополітичними, економічними й соціальними проблемами Ірану та Іраку, співвідношенням сил на Близькому й Середньому Сході. Однією з головних його причин стала боротьба за гегемонію в Перській затоці. Із перших років незалежності політичний курс Ісламської Республіки Іран був направлений як на укріплення своїх позицій у регіоні Перської затоки, так і на здобуття статусу лідера всього мусульманського світу. У контексті цього особливо важливим є намагання зрозуміти специфіку стосунків Ірану з його сусідами, ступінь поширення на них свого впливу й перспективи співробітництва сторін у різних сферах суспільного життя. Тому важливими є дослідження та аналіз складного комплексу ірано-іракських відносин в історичному контексті й на сучасному етапі. Процес урегулювання ірано-іракського конфлікту почався в умовах дуже складної та запутаної дипломатичної боротьби, що є результатом зіткнення інтересів регіональних і зовнішніх сил. Окрім того, політична нестабільність в Ірані, конфлікт іранського керівництва зі США у зв'язку з ісламською революцією дали підставу Іраку сподіватися на успішний результат війни. Саддам Хусейн прагнув затвердити позиції Іраку в Перській затоці. Ірано-іракська війна, а саме агресивні неправомірні дії Іраку, свідчили про кризу в системі міжнародних відносин періоду «холодної війни».

***Ключові слова:** Іран; Ірак; війна; Шатт-ель-Араб; політичний конфлікт; безпека.*

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Розуміння сучасних міжнародних відносин та місця в них України зумовлює потребу в дослідженні становлення нового світового порядку протягом 90-х рр. ХХ ст. Ірано-іракська війна належить до найгостріших питань міжнародного життя й перебуває в центрі уваги світового співтовариства, стало своєрідним випробовуванням цього порядку. Вивчення окресленої проблематики надзвичайно актуальне, оскільки українська історична наука приділяє недостатньо уваги питанням міжнародних відносин загалом. Дослідження кризової ситуації навколо Ірану та Іраку, їх місце й роль у регіональних та глобальних міжнародних відносинах має суттєве значення для формування геостратегії України в регіоні Перської затоки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Українські дослідники О. Маначинський, Н. Слободян, О. Коппель, В. Бруз, С. Шергін, П. Міщенко, Б. Парахонський та інші давали оцінку окремим політологічним і військово-прикладним аспектам міжнародних відносин у Близькосхідному регіоні.

Проведені дослідження стосувались окремих аспектів зовнішньої політики Сполучених Штатів щодо Іраку, розглядали діяльність миротворчих організацій, як регіональних, так і позарегіональних, щодо підтримки та встановлення миру та безпеки в регіоні Перської затоки (праці таких науковців, як В. Бруз, О. Коппель, А. Бакланов, Г. Морозов, З. Бзежинський, Ф. Гауз, П. Кенеді, Дж. Пікко й ін.). У сучасній українській історіографії є чимало досліджень, у яких аналізуються проблеми регіональної та глобальної безпеки, проте більшість праць стосується теми сучасної обстановки навколо «іракської кризи» і її наслідків для національних інтересів України. Цими проблемами плідно займаються українські вчені В. Бруз, В. Гура, О. Коппель, Ю. Скороход, О. Пархомчук, О. Маначинський, П. Міщенко, Б. Парахонський, С. Шергін та ін.

Мета статті – огляд літератури щодо висвітлення ірано-іракської війни, аналіз еволюції відносин між Іраном та Іраком під впливом суб'єктивних й об'єктивних факторів.

2. МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ

Специфіка дослідження зумовила вибір теоретико-методологічних підходів до аналізу обраної проблематики. В основу методів, якими користувались автори, покладено принципи наукової об'єктивності. Системний підхід забезпечив цілісне вивчення зовнішньополітичного процесу з огляду на його невідривну роль від суспільно-політичного та економічного життя держави на сучасному етапі й уможливив дослідження внутрішніх політичних та економічних компонентів, які безпосередньо впливали на еволюцію зовнішньої політики Іраку й Ірану. Методологічна основа дослідження ґрунтується на системному розумінні міжнародних відносин, міжнародної політики та міжнародного порядку. Аналіз сучасного стану й розгляд перспектив у розв'язанні «ірано-іракського питання» неможливі без ретроспективного погляду на проблему. Ґрунтуючись на принципі історизму, висвітлюється еволюція ірано-іракської війни від моменту розв'язання та до сучасного його стану. Крізь призму конкретно-історичного підходу, з'ясовуються фактори впливу на ситуацію навколо Іраку, як із боку великих держав, так і з боку суб'єктів геополітичної гри в самому близькосхідному регіоні.

3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Історії Іраку та Ірану тісно пов'язані, однак конфлікти між ними почались у XVI ст., у період війн між Персією (назва Ірану до 1935 р.) та Османською імперією за контроль над Месопотамією (стара назва Іраку) та басейном ріки Шатт-ель-Араб. У 1639 р. підписано договір Зухабу, що закінчив війну[1].

Після здобуття незалежності Іраком, у нього виник спір з Іраном щодо використання вод Шатт-ель-Араб, який удалося швидко залагодити угодою в

1937 р., за якою більша частина басейну відходила Іраку, а судна Ірану зобов'язувалися платити за можливість проходити по річці, оскільки кордон проходив по східній мілководній частині Шатт-ель-Араб. Після підписання угоди на довгий час відносини між країнами залишалися дружніми, що зміцнилося приєднанням обох держав до Саадабатського й Багдадського пактів.

У 1958 р. владу в Іраці захопили націоналісти на чолі з генералом Абдель Керім Касемом. Майже одразу після цього держава покинула Багдадський пакт та висунула територіальні претензії Ірану. Основна претензія стосувалася Хузестану, що був багатим на нафту. У 1969 р., Саддам Хусейн, тодішній віцепрем'єр-міністр Іраку, заявив: «Суперечка Іраку з Іраном пов'язана з Хузестаном, який є частиною іракських земель і був приєднаний до Ірану під час іноземного правління». Почавши з підтримки сепаратистських рухів, у тому числі за допомогою агітації через радіо, Ірак висунув свої вимоги на обговорення впродовж зустрічі Ліги арабських держав, однак безуспішно. Телебачення Іраку почало зображати Хузестан як свою провінцію під назвою Насірія. Усе це супроводжувалося відмовою від виконання угод з Іраном. У кінці 1960-х, Іран та Ірак були головними конкурентами у гонці за лідерство в арабському світі, Ірак під керівництвом партії Баас, а Іран під управлінням шаха Мохаммеда Рези Пахлаві [2, с. 6].

У квітні 1969 р., Іран розірвав угоду щодо ріки Шатт-ель-Араб, оскільки шах вважав її розподіл несправедливим, адже більшість суден, що курсували по річці, були іранськими, а сам розподіл ріки був чи не єдиним у світі, що не проходив через талвег. У відповідь Ірак пригрозив війною, та провокація Ірану 26 квітня 1969, коли іранський танкер у супроводі військових кораблів пройшов по річці, довела, що ця заява була лише політичним ходом. Це було наслідком військового курсу шаха Мохаммеда Рези Пахлаві, унаслідок якого Іран був набагато могутнішим за Ірак у військовому плані.

Після приходу Саддама Хусейна до влади в Іраку розірвано дипломатичні відносини з Іраном [3], після чого іранці почали підтримку курдських рухів в Іраку, дозволяючи їм зводити бази на своїй території та забезпечуючи їх озброєнням. Ірак почав розпалювати сепаратизм у Белоджистані та заохочувати іранських курдів до сепаратизму. Із березня 1974 до березня 1975 на кордоні Іраку та Ірану проходили бої, спричинені підтримкою Іраном іракських курдів [4]. У 1975 р. Ірак атакував Іран танками, однак атаку було відбито [5]. Наступну серію атак відбито повітряними силами Ірану. У результаті Ірак в Алжирській угоді 1975 р. погодився припинити бойові дії, запропонувавши коцесії взамін на зупинення курдського повстання, зокрема в розподілі ріки Шатт-ель-Араб. Іран погодився припинити підтримку курдів. Хоча Ірак вважав угоду принизливою, вона допомогла отримати перемогу в боротьбі з курдським повстанням, що забрало 20 000 життів. У 1975 підписано демаркаційну угоду, що мало залагодити конфлікт.

Нові конфлікти виникли після мусульманської революції в Ірані 1979 р. Спочатку Саддам Хусейн привітав мусульманську революцію в Ірані, хоч

державною ідеологією Іраку був арабський націоналізм. Однак, ілюзії Хусейна було розбито, коли влада Ірану почала закликати народ до мусульманської революції у своїй країні. У результаті правляча партія Іраку Баат оголосила нову іранську владу загрозою, оскільки виступала проти мусульманського фундаменталізму, а на території держави набували поширення шиїтські рухи [2, с. 4]. Ураховуючи ці факти, занепад іранської армії, а також бажаючи таки захопити Хузестан, Саддам Хусейн прийняв рішення розпочати війну проти Ірану.

8 березня 1980 р. Іран відкликав свого посла з Іраку. У відповідь посла визнано персоною нон-грата в Іраку [6], а також конфісковано майно 70 тис. осіб, яких згодом вислано. Офіційною причиною було іранське походження, хоча насправді це були шиїти, противники Баату [7].

22 вересня 1980 р. Ірак розпочав повноцінне вторгнення в Іран, обстрілявши військові аеропорти, однак більшість літаків збережено, оскільки Іран прогнозував такий сценарій, звівши укріплені сховища для авіації [8]. Наступного дня проведено три синхронні наземні атаки. Планом Хусейна стало захоплення Хузестану та підрив престижу Ірану, аби змусити його до відмови від будь-яких претензій. Офіційною причиною нападу була протидія спробам провести мусульманську революцію в Іраку [6]. На кінець 1980 р. обидві країни зайняли оборонні позиції. Народ Ірану рішуче протидіяв загарбникам, активно поповнюючи війська своєї країни. 80 % морських сил Іраку розбито спільним ударом морських і повітряних сил Ірану під час операції «Морварід» [9]. Ірак застосовував терористичні акти для деморалізації мирного населення Ірану, що не мало успіху, однак іранські націоналісти перейшли на бік Іраку. Оскільки в Ірану закінчувалося важке озброєння, вирішено застосувати добровольців для саботажу. Із них сформовано загони по 22 особи, котрі атакували ключові іракські об'єкти на фронті. Атаки були настільки численними та інтенсивними, що їх довгий час вважали спробою «задавити» ворога хвилями слабоозброєних цивільних [10]. 29 листопада 1981 іранські війська провели атаку в тил ворога військами, що пройшли по таємно збудованих до цього дорогах [11]. Ця атака й раніше згадані атаки цивільного населення деморалізували іракських військових. Прокладені шляхи зруйновано військами Іраку в 1982 р., однак іранські війська вже евакуйовано та перегруповано [5]. Іран перейшов у наступ. Атаку почато винахідливим ходом: війська доставлено на фронт поїздами, громадським транспортом та звичайними автомобілями, через що війська Іраку не запідозрили наближення атаки [12]. Фронт прорвано черговою атакою з тилу військами, що висадились із гелікоптерів. Ними захоплено штаби та артилерію, а залишки військ знищено силами добровольців. Спробу танкової контратаки з боку Іраку відбито. Хузестан звільнено від військ загарбників [5]. На літо 1982 р. вся територія Ірану, за винятком деяких прикордонних міст, була звільнена. Війська держави перейшли до оборони, а Саддам Хусейн наказав стратити десятки воєначальників за численні стратегічні помилки [8]. Побоюючись перемоги мусульманського Ірану, світова спільнота надала

підтримку Іраку, у тому числі й військову [14], однак Іран усе ще закупляв озброєння в лояльних йому країн, зокрема в Північній Кореї, Китаю, Лівії та Сирії [14].

20 червня 1982 р. Саддам Хусейн запропонував мир Ірану, зобов'язавшись за два тижні припинити вогонь і вивести всі війська з його території [15]. Однак правитель Ірану Рухолла Мосаві Хомейні заявив, що війна не закінчиться, поки в Ірані не зміниться влада та не буде виплачено репарації, пообіцявши продовження наступу своїх військ до повної заміни Баати мусульманською республікою [16]. Це рішення прийнято нелегко, оскільки частина політиків пропонувала погодитися на мир, однак мусульманські фундаменталісти не взяли їх до уваги [2, с. 3].

В іранців уже було кого призначати новою владою Іраку. Цією силою стала Вища ісламська Рада Іраку, що існувала у вигнанні, на чолі з Мохаммедом Бакір аль-Хакімом. Також розпочато підтримку курдських і шийтських повстанців на території Іраку з метою повалити режим Хусейна шляхом повстання. Тим часом у процесі обговорення ситуації іранським керівництвом міністр охорони здоров'я запропонував Саддаму Хусейну тимчасово покинути пост для примирення з Іраном, а потім повернутися. За це Саддам вивів його у сусідню кімнату, де застрілив, після чого продовжив зустріч. Решту 1982 р. Ірак вів оборонну війну, використовуючи нову стратегію, пропускаючи іранські війська через лінію фронту та знищуючи їх у засідках і пастках. Армія Ірану все більш та більш виснажувалась. У 1983–1984 рр. ситуація не змінилась: іранські війська продовжували безуспішно штурмувати Ірак, утрачаючи все більше військ, у той час, як Ірак отримував допомогу від міжнародного співтовариства [5]. Іран вирішив змінити тактику, майже відмовившись від добровольців на користь добре тренуваних військових. Тактика змінилась із задавлення кількістю на проведення активних маневрів із використанням «сліпих зон» артилерії Іраку [11]. 15 лютого 1984 р. війська Ірану почали наступ із новою стратегією, однак зазнали поразки, отримавши численні втрати. У відповідь Ірак почав активні бомбардування, знищуючи важливі військові та економічні центри, деморалізуючи іранські народ та армію [5]. Також у цей період пройшла так звана «танкерна війна», у якій обидві сторони знищували танкери одна одної, завдаючи значних збитків економікам, що ґрунтувалися на нафті. У лютому 1984 р. Ірак бомбардував іранські міста, а також атакував їх хімічною зброєю, аби змусити Іран почати мирні переговори. Однак Іран відбив більшість атак, нанісши значних утрат авіації Іраку. У 1984 р. оборонна війна Іраку продовжувалася, а втрати військ Іраку до військ Ірану співвідносилися як 1 до 2 [17]. Ураховуючи продовження міжнародної підтримки Іраку, позиції Ірану все слабшали. У 1985–1986 рр. продовжувалися позиційна війна та «війна танкерів», Ірак бомбардував іранські міста. Також у цей період проведено військові операції проти іракських курдів, які підтримували Іран. Ці дії деякі дослідники вважають геноцидом [18, с. 305]. Станом на 1986 р. Ірак мав четверту за розміром армію у світі та був готовий

перейти в наступ. Упродовж 1987–88 рр. Ірак планував наступальні дії, а Іран продовжував атаки за старою стратегією штурму фронту хвилями добровольців, що й надалі не мало успіху. Ірак продовжував отримувати міжнародну підтримку, а також поповнював свої війська більш досвідченими та професійними кадрами з-за кордону, зокрема пілотами [19]. Продовжувалася «війна танкерів», у якій усе більшу перевагу отримував Ірак. Також Саддам Хусейн наказав провести хімічне бомбардування іранського міста Сардешт, продемонструвавши міць нової зброї [20].

У 1988 р. Ірак почав наступальні дії. Почалися вони з п'ятої серії бомбардувань міст, 200 ракет випущено по 37 іранських містах, що призвело до втечі значної частини населення з них. Іран відповів запуском 104 ракет по містах Іраку [2]. Ірак застосував нові бомби з лазерним самонаведенням, які їм поставили США, для атак на економічні центри Ірану, що завдало значних збитків економіці й призвело до значних утрат серед мирного населення. У березні 1988 р. Іран висадив свої та союзницькі курдські війська біля озера Дукан, де були головні енергетичні потужності Іраку й водосховища, та захопили їх [5]. Саддам Хусейн наказав стратити офіцерів, відповідальних за цю помилку, і провести атаку хімічною зброєю на війська, що захопили потужності [12]. Як результат, силами іракського спецназу та хімічної зброї війська вторгнення знищено. Як покарання за підтримку курдами Ірану проведено хімічну атаку на місто Халабжа, що призвело до загибелі тисяч мирних курдів [21]. Після цього іракські війська почали наступ на Басру, спочатку атакуючи іранців хімічною зброєю, а потім «зачищаючи» рештки військ наземними військами [5]. Водночас війська США атакували флот Ірану як акт помсти за пошкодження американського військового судна іранською міною. Знищено велику кількість суден і нафтовидобувних платформ. Поразки від іракців та потенційна війна з американцями змусили керівництво Ірану задуматися над припиненням війни. 18 червня 1988 р., Іран провів останню контратаку, яку відбито і Іран перейшов у повну оборону. Саддам Хусейн відправив Хомейні попередження про можливість застосування ще більш смертоносною хімічною зброєю проти мирного населення в разі продовження бойових дій. У вигляді демонстрації проведено хімічну атаку на місто Оснав'є, яка призвела до загибелі 2 тис. мирних жителів. Іран скомандував, хоч і не офіційно, відступити своїм військам із території Курдистану [22]. У липні 1988 р. Ірак скинув бомби на кудське місто Зардан й одночасно провів хімічні атаки десятків міст та сіл Ірану; усе це призвело до масових жертв серед мирного населення [23]. Американське судно USS Vincennes збило іранський літак, що призвело до смерті 290 пасажирів. Іранські воєначальники заявили Хомейні, що для перемоги у війні потрібно збільшити бюджет у сім разів і така війна триватиме до 1993 р., якщо у неї не втрутяться США, загроза чого цілком реальна. Під тиском інших політиків Хомейні погодився на припинення вогню 20 липня 1988 р. [2, с. 8]. Однак Іран продовжив напрям у двох напрямках – у центральний Іран та Іранський Курдистан, за проханням

Організації моджахедів іранського народу. Іранські війська відступали, здаючи території без бою, поки наступаючі війська не зайшли на 145 км углиб території Ірану, після чого проведено успішну контратаку з висадкою військ у тил й одночасними авіаударами [5]. Останні бойові дії війни відбулися 3 серпня 1988 р., коли іранці підпалили іракське вантажне судно в Перській затоці. У відповідь Ірак провів хімічні атаки на мирне населення Ірану, призвівши до тисяч загиблих та поранених [22]. Тиск міжнародної спільноти змусив Ірак припинити наступальні дії й 8 серпня 1988 р. вогонь припинено, а 20 серпня відновлено мир між державами. Кордони відновлено за угодою 1975 р. У жовтні 1990 р. між країнами відновлено дипломатичні відносини. У 2002 р. проведено переговори про обмін останніх військовополонених, відносини між країнами покращилися [24]. Під час нападу США на Ірак у 2003 р. Іран протестував проти вторгнення, а після війни допомагав у відбудові країни. У травні 2005 р. до влади в Іраку прийшла проіранська ісламістська партія Дава. Із того часу відносини між країнами стали дружніми, вони часто обмінювалися візитами. Невеликий конфлікт відбувся в грудні 2009 р., коли Ірак звинуватив Іран у добуванні нафти на кордоні [25]. 7 вересня 2018 р., радикальні ісламісти атакували консульство Ірану на території Іраку внаслідок спроб Ірану послабити владу ІГІЛ на території [26].

4. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Отже, конфлікти Іраку та Ірану сягають часів, коли вони ще не були незалежними країнами. Їхня історія – це історія конфліктів і примирень. Основними причинами конфліктів між цими державами були проведення кордону по річці Шатт-ель-Араб, територіальний спір навколо Хузестану та релігійні розбіжності. Причиною конфлікту навколо Шатт-ель-Араб було неправильне проведення кордону, що проходив не через талвег, як у більшості подібних кордонів, а по мілководдю з боку Ірану, а він був зобов'язаний платити за користування водами ріки для судноплавства. Причиною конфлікту через Хузестан стали претензії Садама Хусейна, який вважав його іракською територією, що несправедливо перейшла до Ірану під час іноземного правління. Третьою причиною конфліктів була розбіжність у релігійних поглядах. У 1979 р. в Ірані відбулася мусульманська революція, Ірак же залишився націоналістичним. Влада Ірану підбурювали народ Іраку до мусульманської революції, що в комбінації з претензіями на Хузестан та ростом військової могутності Іраку призвело до початку війни 1980–1988 рр. між державами. Однак після війни відносини між державами налагодилися та залишаються дружніми в наш час. Після приходу мусульманських фундаменталістів до влади в Іраку у 2005 р. країни почали підтримувати одна одну, за винятком невеликого прикордонного конфлікту 2009 р., що швидко залагоджено. Єдиним фактором, що може призвести до конфлікту між державами, є громадянська

війна на території Іраку та активність на його території терористичних організацій, зокрема ІДІЛ. На нашу думку, для забезпечення миру між державами їм потрібно проводити спільні антитерористичні заходи та інформувати про бойові дії в прикордонній території. Доцільно дослідити цей конфлікт методами моделі Річардсона, системної динаміки й International Future's Model.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Younes, Parsa Benab (2002). The Origin and Development of Imperialist Contention in Iran; 1884–1921: History of Iran: Iran Chamber Society [Online]. Available: http://www.iranchamber.com/history/articles/origin_development_imperialist_contention_iran1.php. Accessed on: September 19, 2019.
2. Karsh, Efraim (2002). The Iran–Iraq War: 1980–1988. Osprey Publishing, 25 April 2002, pp. 1–8.
3. Mirfendereski, Guive. Tonb (Greater and Lesser). Encyclopædia Iranica, 2005. [Online]. Available: <http://www.iranicaonline.org/articles/tonb> Accessed on: September 20, 2019.
4. Ranard, Donald A. (2018). History. Iraqis and Their Culture, 2018. [Online]. Available: <https://web.archive.org/web/20110110003638/http://www.cal.org/co/iraqi/ihist.html> Accessed on: September, 20, 2019.
5. Farrokh, Kaveh (2011). Iran at War: 1500–1988. Oxford: Osprey Publishing, 2011 [Online]. Available: https://www.academia.edu/31333337/Dr_Kaven_Farrokh_-_Iran_at_war_1500-1988.pdf. Accessed on: September 20, 2019.
6. Cruze, Gregory S. (1988). Iran and Iraq: Perspectives in Conflict: Military Reports. Spring 1988. [Online]. Available: <https://apps.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a493328.pdf> Accessed on: September 25, 2019.
7. Westcott, Kathryn (2003). Iraq's rich mosaic of people. BBC News, 2003. [Online]. Available: http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/2783989.stm. Accessed on: September 24, 2019.
8. Cordesman, Anthony (1990). The Lessons of Modern War Vol II. 1990 [Online]. Available: https://csis-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/legacy_files/files/media/csis/pubs/9005lessonsiraniraqii-chap10.pdf Accessed on: September 25, 2019.
9. Aboul-Enein, Youssef; Bertrand, Andrew; Corley, Dorothy (2012). Egyptian Field Marshal Abdul-Halim Abu Ghazalah on the Combat Tactics and Strategy of the Iran–Iraq War, 2012. [Online]. Available: <https://smallwarsjournal.com/jrnl/art/three-part-essay-highlighting-egyptian-field-marshal-abdul-halim-abu-ghazalah's-1993-book-o>. Accessed on: September 25, 2019.
10. Pelletiere, Stephen (2019). The Iran–Iraq War: Chaos in a Vacuum. 1992. [Online]. Available: <https://epdf.pub/queue/the-iran-iraq-war-chaos-in-a-vacuum.html>. Accessed on: September 22, 2019.
11. Wilson, Ben (2007). The Evolution of Iranian Warfighting During the Iran-Iraq War: When Dismounted Light Infantry Made the Difference: U.S. Army: Foreign Military Studies Office, 2007. [Online]. Available: https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:mw47trMniroJ:https://community.apan.org/cfs-file/_key/docpreview-s/00-00-08-27-79/2007_2D00_07_2D00_01-The-Evolution-of-Iranian-Warfighting-During-the-Iran_2D00_Iraq-War_2800_Wilson_2900_.pdf+&cd=1&hl=ru&ct=clnk&gl=ua. Accessed on: September 25, 2019.
12. Woods, M. K. (2011). Saddam's Generals: A Perspective of the Iran–Iraq War: Institute for Defense Analyses, 2011. [Online]. Available: <https://www.files.ethz.ch/isn/146268/Saddams%20Generals.pdf>. Accessed on: September 29, 2019.

13. King, John (2003). Arming Iraq and the Path to War: U.N. Observer & International Report, 2003. [Online]. Available: <https://ratical.org/ratville/CAH/armIraqP2W.html>. Accessed on: September 25, 2019.

14. Importer/Exporter TIV Tables [Online]. Available: <http://armstrade.sipri.org>. Accessed on: September 25, 2019.

15. Iraq vows to quit Iran, fight Israel: New York Times. June 1982. [Online]. Available: <https://www.nytimes.com/1982/06/10/world/iraq-vows-to-quit-iran-fight-israel.html>. Accessed on: September 25, 2019.

16. Iran says iraqis' withdrawal won't end war New York Times. 22 June 1982. [Online]. Available: <https://www.nytimes.com/1982/06/22/world/iran-says-iraqis-withdrawal-won-t-end-war.html>. Accessed on: September 25, 2019.

17. Iran-Iraq War 1980–1988. History of Iran: Iran Chamber Society [Online]. Available: http://www.iranchamber.com/history/iran_iraq_war/iran_iraq_war3.php. Accessed on: September 26, 2019.

18. Rubin, Michael (2003). Are Kurds a pariah minority? : Social Research. Pariah Minorities. The New School.2003. pp. 295–330.

19. Western, Pakistani and Egyptian pilots flying Iraqi Combat Aircraft during the Iran-Iraq War [Online]. Available: <https://kavehfarrokh.com/military-history-1900-present/western-pakistani-and-egyptian-pilots-flying-iraqi-combat-aircraft-during-iran-iraq-war/>. Accessed on: September 25, 2019.

20. Mohammadi, Karim (2019). The Forgotten Victims of the Iran-Iraq War. [Online]. Available: <http://www.payvand.com/news/06/nov/1322.html>. Accessed on: September 19, 2019.

21. 1988: Thousands die in Halabja gas attack: On This Day. BBC. 1988. [Online]. Available: http://news.bbc.co.uk/onthisday/hi/dates/stories/march/16/newsid_4304000/4304853.stm. Accessed on: September 16, 2019.

22. The Combination of Iraqi offensives and Western intervention force Iran to accept a cease-fire: September 1987 to March 1989", 1990. [Online]. Available: <https://www.csis.org/analysis/lessons-modern-war-volume-ii-iran-iraq-war---chapter-10-combination-iraqi-offensives-and>. Accessed on: September 15, 2019.

23. Iran Reports New Iraqi Gas Raids; And Says Cities May be Hit Next: New York Times, 1988. [Online]. Available: <https://www.nytimes.com/1988/04/02/world/iran-reports-new-iraqi-gas-raids-and-says-cities-may-be-hit-next.html>. Accessed on: September 15, 2019.

24. Iranian Delegation in Iraq for Talks on POWs, MIAs: People's Daily Online, 2002 [Online]. Available: http://en.people.cn/200201/09/eng20020109_88286.shtml. Accessed on: September 25, 2019.

25. Muhanad, Mohammed (2012). Iran, Iraq seek diplomatic end to border dispute: Reuters, 2012. [Online]. Available: <https://www.reuters.com/article/us-iraq-iran/iran-iraq-seek-diplomatic-end-to-border-dispute-idUSTRE5BH1Y920091219>. Accessed on: September 25, 2019.

26. Genin, Aaron (2018). Iraqis Burn Iranian Consulate. The California Review, 2018. [Online]. Available: <https://calrev.org/2018/10/10/iraqis-burn-iranian-consulate/?v=3943d8795e03>. Accessed on: September 25, 2019.

OVERVIEW OF CONFLICTS BETWEEN IRAN AND IRAQ

From the first years of independence, the Islamic Republic of Iran's political course was aimed both at strengthening its position in the Persian Gulf region and at gaining the status of leader of the entire Muslim world. In this context, it is particularly important to understand the specifics of Iran's relations with its neighbors, the extent of their influence on them and the prospects for cooperation between the parties in various spheres of public life. Therefore, it is important to research and analyze the complex complex of Iranian-Iraqi relations in the

historical context and at the present stage. The period of the 1970s and 1990s was characterized by a significant transformation of the regional system of international relations, which had a decisive influence on the problem of security of the Persian Gulf. The Iran-Iraq conflict has arisen as a result of prolonged border disputes as well as political, national and religious differences. It is related to the internal political, economic and social problems of Iran and Iraq, the balance of power in the Middle East. One of its main causes was the struggle for hegemony in the Persian Gulf. The process of resolving the Iran-Iraq conflict began in a highly complex and complicated diplomatic struggle, which is the result of a clash of interests between regional and foreign forces. In addition, the political instability in Iran, the conflict between the Iranian leadership and the United States over the Islamic Revolution, led Iraq to hope for the successful outcome of the war. Saddam Hussein sought to endorse Iraq's position in the Persian Gulf. The Iran-Iraq war, namely Iraq's aggressive misconduct, testified to the crisis in the international relations system of the Cold War.

Key words: Iran; Iraq; war; Shutt al-Arab; political conflict; security.

Матеріал надійшов до редакції 17.10.2019 р.